

Відповідно ж до норм Закону України «Про охорону прав на винаходи та корисні моделі» першочергове право на отримання охоронного документа на службовий винахід визнається за роботодавцем, а не за його працівником. Відповідно виключні майнові права відносяться до роботодавця, а за працівником зберігаються лише немайнові права, та право на винагороду за службовий винахід.

Таким чином, бачиться доцільним надати наступне визначення виключних майнових прав на службовий винахід – це монополне право суб'єкта винаходу на свій розсуд використовувати переваги службового винаходу, на певний час заборонити це робити іншим особам чи надати їм це право за винагороду. Захист ж зазначених прав складається у сукупності заходів, що направлені на припинення порушення й поновлення прав суб'єкта службового винаходу та відшкодування завданих цим порушенням збитків, який здійснюється у судовому та іншому встановленому законом порядку. При цьому слід зазначити, що у відповідності із патентним законодавством суб'єктом, що має право на захист виключних прав є власник патенту, яким за службовим винаходом є роботодавець, хоча ця норма колізує із нормами діючого ЦК України.

Література:

1. Закон України «Про охорону прав на винаходи та корисні моделі».
2. Цивільний кодекс України. – К., 2007.
3. Шишка Р.Б. Охорона прав суб'єктів інтелектуальної власності у цивільному праві України. / Дис. ... д.ю.н. – Одеса, 2004. – С. 107.
4. Предпринимательское право Украины: Учебник / Р.Б. Шишка, А.М. Сытник, В.Н. Левков и др. / Под общей ред. канд. юрид. наук Р.Б. Шишки. – Харьков, Эспада, 2001. – С. 81.
5. Науково-практичний коментар до цивільного кодексу України. – К., 2005.
6. Соловійова В.В. Колізії правозастосування, що виникають при класифікації службовими об'єктів права інтелектуальної власності та набутті роботодавцем і працівником майнових прав інтелектуальної власності на них // Актуальні питання цивільного та господарського права. – 2008. – № 5.

Бєлкін М.Л., УФПК

ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ УДОСКОНАЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ КОДЕКСІВ В КОНТЕКСТІ КОНВЕНЦІЙНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ УКРАЇНИ

Сформулированы направления усовершенствования национальных процессуальных кодексов с целью имплементации в национальную судебную практику принципов судопроизводства Европейского суда по правам человека. Предложены конкретные направления усовершенствования процессуальных кодексов, направленные на улучшение национального судопроизводства и приближения его к европейским стандартам.

The directions of improvement of national procedure codes have been formulated for the purpose of implementation the principles of the legal proceeding of the European court on human rights in national judicial practice. Concrete directions of improvement of procedure codes, directed on the improvement of the national legal proceeding and his approaching to the European standards have been offered.

1. Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Судовий захист прав людини є ключовим способом захисту в демократичному суспільстві. Згідно ст. 55 Конституції України, права і свободи людини і громадянина захищаються судом. Згідно ч. 1 ст. 6 Закону України (далі – ЗУ) від 7.02.2002р. № 3018-III «Про судоустрій України» (далі – ЗУ № 3018-III), усім суб'єктам правовідносин гарантується захист їх прав, свобод і законних інтересів незалежним і неупередженим судом, утвореним відповідно до закону. Згідно ч. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950р. (далі – Конвенція), кожен при вирішенні питання щодо його цивільних прав та обов'язків або при встановленні обґрунтованості будь-якого кримінального обвинувачення, висунутого проти нього, має право на справедливий і відкритий розгляд упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом.

Згаданий вище ЗУ № 3018-III визначає правові засади організації судової влади та здійснення правосуддя в Україні. Разом з тим в контексті практичного здійснення правосуддя цей закон містить численні посилання на процесуальні закони. Отже, процесуальні закони (процесуальні кодекси) є основою реалізації стандартів прав людини при здійсненні правосуддя в Україні. Як зазначає П.М. Рабінович [1], європейські стандарти прав людини – це зафіксовані у юридичних актах та документах європейських міжнародних організацій певні показники змісту й обсягу цих прав, до досягнення яких заохочуються або ж зобов'язуються держави. До таких організацій належать передусім Рада Європи та Європейський Союз, а такі стандарти містяться передусім у Конвенції про захист прав людини і основних свобод (1950р.), у Європейській соціальній хартії, у Хартії Європейського Союзу про основні права. З іншого боку, згідно ст. 32 Конвенції, юрисдикція Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) поширюється на всі питання, які стосуються тлумачення та застосування Конвенції і протоколів до неї. Крім того, згідно Закону № 475/97-ВР «Про ратифікацію Конвенції...», Україна повністю визнає на своїй території юрисдикцію ЄСПЛ в усіх питаннях, що стосуються тлумачення і застосування Конвенції. Отже, рішення ЄСПЛ є офіційними тлумаченнями Конвенції, а значить застосування рішень ЄСПЛ є одночасно застосуванням Конвенції.

Згідно ст. 17 ЗУ «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», суди України застосовують при розгляді справ Конвенцію та практику ЄСПЛ як джерело права. Таким чином, постає проблема такого удосконалення національних процесуальних кодексів, щоб стандарти вітчизняного судочинства в повній мірі відповідали європейським стандартам захисту прав людини і конвенційним зобов'язанням України щодо якості правосуддя. Вказане завдання є не тільки суто правовим, а й політичним, оскільки від якості захисту прав людини залежить оцінка рівня досягнень України в захисті прав людини і виконанні нею міжнародних зобов'язань в цій галузі.

2. Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Проблеми статусу рішень ЄСПЛ як джерела права присвячені роботи багатьох авторів [2–7 та ін.]. При цьому дана проблема має не тільки теоретичне, але й

практичне значення. Як зазначає В.В. Лутковська [8], з огляду на досвід інших країн можна прогнозувати, що при доцільному використанні Конвенції в практиці здійснення судочинства зменшиться і кількість звернень проти нашої держави до ЄСПЛ про порушення в Україні тих прав, що гарантуються Конвенцією. В.Г. Буткевич та В.Т. Маляренко [9] наголошують на важливості того, щоб усі судді усвідомили, що Конвенція – це міжнародний документ прямої дії і будь-який громадянин може звернутися до суду з позовом про порушення його прав, передбачених Конвенцією; що державні органи і посадові особи зобов'язані застосовувати положення Конвенції та протоколів до неї і що Держава несе відповідальність за порушення прав та свобод людини і громадянина, що наші суди зобов'язані застосовувати у своїй діяльності Конвенцію, і знати її так само добре, як і Конституцію України та інші закони Держави, орієнтуватися на рішення ЄСПЛ і враховувати ці рішення з того чи іншого питання під час розгляду певної категорії справ.

3. Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується дана стаття. Разом з тим, проблемам практичної імплементації в судову практику національних судів положень Конвенції і рішень ЄСПЛ через удосконалення судової процедури присвячено явно недостатньо робіт, що спричинює явно недостатнє застосування цих джерел права в практичному судочинстві. В дисертаційному дослідженні [10] сформульована низка слушних пропозицій щодо удосконалення Кримінально-процесуального кодексу (далі – КПК) України в напрямку зближення з європейськими стандартами, однак на даний час ці пропозиції залишилися нереалізованими. В роботах [11, 12] розглядається практика застосування положень Конвенції та рішень ЄСПЛ в господарському судочинстві. Показано, що в практичному здійсненні судочинства таке застосування ще не носить постійного та системного характеру.

4. Постановка завдання. Сформулювати напрями удосконалення національних процесуальних кодексів з метою імплементації в національну судову практику принципів конвенційного судочинства, щоб зробити це застосування не епізодичним та екзотичним, а звичним та систематичним.

5. Виклад основного матеріалу дослідження.

5.1. Процесуальні гарантії застосування Конвенції та рішень ЄСПЛ. Як відомо, в Україні діє 4 процесуальних кодекси: господарський процесуальний (далі – ГПКУ), цивільний процесуальний (далі – ЦПКУ), адміністративного судочинства (далі – КАСУ), а також згаданий вище КПК. Можна також згадати Кодекс України про адміністративні правопорушення, однак після змін, внесених ЗУ від 24.09.2008р. № 586-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху», оскарження адміністративних стягнень, накладених в позасудовому порядку, оскаржуються по КАСУ, а накладених судом – в порядку КПК.

Процесуальні гарантії застосування рішень ЄСПЛ найбільш послідовно виписані в КАСУ. Дійсно, і в ГПКУ (ст. 4), і в ЦПКУ (ст. 8, ч. 1), і в КАСУ (ст. 5, ч. 1) зазначається, що в Україні судочинство здійснюється на підставі Конституції України, законів України та міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України (далі – ВРУ). Останнє, очевидно, повинне означати і Конвенцію, з огляду

на прийняття ВРУ Закону № 475/97-ВР, хоча враховуючи особливу важливість Конвенції для захисту прав людини доцільно було б її виділити окремо. Разом з тим, згідно ч. 2 ст. 8 КАСУ, суд застосовує принцип верховенства права з урахуванням судової практики Європейського Суду з прав людини. Вказаних застережень в двох інших кодексах немає, що не відповідає ст. 17 ЗУ «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини». Що стосується КПК, то в ньому відсутні будь-які посилання на міжнародні договори та Конвенцію, а також на рішення ЄСПЛ, що не можна вважати припустимим для демократичної держави, тим більше з огляду на найбільш непоправні порушення прав людини внаслідок незаконного кримінального переслідування. На цьому наголошувалося, зокрема, в роботі [10], але залишилося без відповідного реагування законодавців. Тому не випадково низка справ програна Україною в ЄСПЛ саме щодо недосконалої кримінальної судочинства, зокрема: «Меріт проти України», «Ткачов проти України», «Невмержицький проти України» [13], «Слоєв проти України» [14].

Як зазначається в роботі [15], позиція ЄСПЛ полягає, зокрема, в тому, що первісну оцінку відповідності судових рішень конвенційним зобов'язанням країни повинні надати національні суди, хоча це не виключає перевірку прийнятих рішень з боку ЄСПЛ. Зокрема, у справі «Єфименко проти України» ЄСПЛ зазначив (джерело – [16]), що «сама по собі можливість подати скаргу на підставі Конвенції у національних судах не є достатньою для висновку про ефективність певного внутрішнього засобу захисту; відповідні національні органи влади в такій ситуації повинні мати повноваження на прийняття заходів чи попередження заявленого порушення, чи компенсації за нього». Разом з тим, чинне процесуальне законодавство фактично не містить відповідних механізмів. Формальною процесуальною гарантією в ГПКУ є п. 3–1 ст. 111–15, відповідно до якої Верховний Суд України (далі – ВСУ) переглядає у касаційному порядку постанови чи ухвали Вищого господарського суду України (далі – ВГСУ) у випадках, коли вони оскаржені з мотивів невідповідності постанов чи ухвал міжнародним договорам, згода на обов'язковість яких надана ВРУ. Але, по-перше, в цьому формулюванні не згадуються рішення ЄСПЛ, а по-друге, касаційне провадження з цього приводу переважно не порушується, при цьому відмова в порушенні касаційного провадження ніколи не мотивується, що по суті суперечить принципу обґрунтованості судового рішення. Отже, з метою забезпечення судового контролю за дотриманням конвенційних зобов'язань України необхідно не допускати необґрунтованих відмов у порушенні ВСУ касаційного провадження, а фактичні відмови повинні бути обґрунтованими.

Що стосується ЦПКУ та КАСУ, то аналогом розглянутої вище ст. 111–15 є перегляд судових рішень за винятковими обставинами (ст. 237 КАСУ, ст. 354 ЦПКУ). Але перегляд за винятковими обставинами можливий тільки після фактичного визнання судових рішень міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, такими, що порушують міжнародні зобов'язання України. За таких умов в більшості випадків зацікавлена сторона такого визнання та перегляду не дочекається, а національні судові інстанції уникають вимоги первісної оцінки відповідності судових рішень конвенційним зобов'язанням країни. Таким чином, вважаємо за необхідне формулювання ст. 237 КАСУ,

ст. 354 ЦПКУ привести у відповідність зі ст. 111–15 ГПКУ, але з вимогою мотивованих відмов у порушенні такого перегляду. Крім того, вважаємо за необхідне покласти додаткову відповідальність вищих спеціалізованих судів за дотримання українськими судами конвенційних зобов'язань України, для чого відповідно доповнити ст. 39 ЗУ № 3018-III. Вважаємо також неприпустимим, що КПК (ст. 400–4) не містить в якості підстав для перегляду за винятковими обставинами порушення Україною конвенційних зобов'язань.

5.2. Гарантії апеляційного та/або касаційного оскарження. Згідно п. 8 ч. 3 ст. 129 Конституції України, основними засадами судочинства, зокрема, є забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішень суду, крім випадків, встановлених законом. Підкреслимо: можуть бути заборони на оскарження, а не дозволи на оскарження. ЄСПЛ вважає право апеляційного та/або касаційного оскарження складовою частиною права на судовий захист, а позбавлення такого права – порушенням ст. 6 Конвенції. До таких висновків ЄСПЛ приходив у справах «Совтрансавто-Холдинг проти України», «Вермелен проти Бельгії», «Лобо Мачало проти Португалії», «Kremzov v. Austria», «Фокин против России» [13], «Гурепка проти України» (джерело – [16]). Разом з тим, норма ст. 12 ЗУ № 3018-III та побудова процесуальних кодексів не відповідає вимогам Конституції України. Згідно вказаній ст. 12, учасники судового процесу та інші особи у випадках і порядку, передбачених процесуальним законом, мають право на апеляційне та касаційне оскарження судового рішення. Тобто, вимагається дозвіл на оскарження, що обмежує права учасників судового процесу [17]. При цьому найбільш небезпечною є ситуація, коли суди приймають судові рішення, які взагалі не передбачені відповідним процесуальним кодексом і тому апriorі незаконні, тобто коли суд навмисно виходить за межі процесуальних норм. Якщо виходити з принципу, що оскаржити можна тільки те судові рішення, яке передбачене процесуальним кодексом, то явно незаконне рішення оскаржити буде неможливо, оскільки воно просто не згадується в процесуальному кодексі як таке, що не передбачено кодексом. Отже, побудова процесуальних кодексів за принципом «оскаржити можна тільки у випадках, встановлених законом» суперечить конституційному принципу «...крім випадків, встановлених законом», що суттєво порушує права осіб на апеляційне та/або касаційне оскарження і не відповідає конвенційним зобов'язанням України; при цьому в більшості випадків суди уникають застосування норми п. 8 ч. 3 ст. 129 Конституції України як норми прямої дії, що суперечить ст. 8 Конституції України (право на звернення до суду безпосередньо на підставі Конституції). Таким чином, побудова процесуальних кодексів в частині права на оскарження повинна бути змінена.

5.3. Однакове застосування законодавства усіма судами і судовий прецедент. За змістом ч. 2 ст. 47 ЗУ № 3018-III в Україні забезпечується однакове застосування законодавства усіма судами загальної юрисдикції, при цьому відповідальність за це покладена на ВСУ. Вказане, очевидно, означає, що не може бути допустимим різне застосування судами одного й того ж положення закону чи іншого нормативно-правового акта в аналогічних справах, а це, в свою чергу, означає готовність процесуального

законодавства України до сприйняття судового прецеденту як джерела права, оскільки неможливо з'ясування наявності/відсутності різного правозастосування без порівняння різних судових рішень. Як зазначає суддя ВСУ Б.Н. Пошва [18], система прецедентного права робить прозорою і передбачуваною як судову систему, так і діяльність правоохоронних органів, оскільки ніякий орган або посадова особа не зможуть в аналогічних обставинах відступити від правила, закріпленого в цьому рішенні. За таких обставин втрачає сенс чинити тиск на суд або будь-яку посадову особу, зменшується кількість скарг і знижується рівень корупції, оскільки ніхто не зможе діяти в аналогічній справі інакше, ніж у попередній.

Процесуальні можливості ВСУ щодо забезпечення однакового застосування законодавства усіма судами загальної юрисдикції щодо конкретних справ передбачені в спосіб, аналогічний способу контролю за відповідністю судових рішень міжнародним зобов'язанням України, а саме: ВСУ переглядає у касаційному порядку постанови чи ухвали ВГСУ у випадках, коли вони оскаржені: у разі їх невідповідності рішенням ВСУ чи Вищого суду іншої спеціалізації з питань застосування норм матеріального права; у зв'язку з виявленням різного застосування ВГСУ одного й того ж положення закону чи іншого нормативно-правового акта у аналогічних справах (пп. 2, 3 ст. 111–15 ГПКУ); судові рішення в адміністративних (цивільних) справах можуть бути переглянуті ВСУ за винятковими обставинами, якщо вони оскаржені з мотивів неоднакового застосування судом (судами) касаційної інстанції однієї й тієї самої норми права (ст. 237 КАСУ, ст. 354 ЦПКУ). І точно так же, як у випадку з контролем за дотриманням судами міжнародних зобов'язань України, ефективність даних норм вкрай мала, оскільки ВСУ в переважній більшості випадків відмовляє у відкритті касаційного провадження (перегляді за винятковими обставинами), не мотивуючи свої відмови. Так, в судовій практиці автора були непоодинокі випадки, коли явно різне застосування норм права в аналогічних обставинах не зацікавила ВСУ, наприклад (всі Постанови ВГСУ – на сайті [19]):

а) згідно Постанови ВГСУ від 01.07.2004р. у справі № 3/2415, спірне майно передане відповідачу з метою створення його підприємства... установчі документи підприємства щодо його створення і реєстрації не було ні оспорено, ні визнано недійсними; за таких обставин, коли відповідач має правовстановлюючі документи на спірне майно, воно не може бути у нього вилучено. Відповідно до ст.49 Закону України «Про власність» володіння майном вважається правомірним, якщо інше не буде встановлено судом. В іншій справі, № 39/252, згідно Постанови ВГСУ від 11.05.2006р., на час укладання спірної угоди право власності на іменні цінні папери ВАТ підтверджувалося відповідним сертифікатом; навпаки, в Постанові ВГСУ від 27.02.2007р. № 102/17-05/20 за наявності у продавця акцій сертифікату відмовлено в стягненні коштів за продані покупцю акції, оскільки, як зазначив ВГСУ, продавець не довів права власності на акції, хоча договір на придбання акцій недійсним не визнавався, а акції в повній мірі обліковувалися в реєстрі;

б) в справі № 34/340 за позовом Прокурора в інтересах держави в особі Київської міської державної адміністрації (КМДА), Головного управління комунальної власності КМДА як акціонерів до АТ (продавця

майна) та покупця цього майна суди всіх трьох інстанцій, включаючи ВГСУ, задовольнили позов про визнання договору недійсним, хоча позивач стороною договору не був, а був тільки акціонером. В іншій справі, № 2/303-08 за позовом Прокурора в інтересах держави в особі Фонду державного майна України (ФДМУ) як акціонера до ВАТ «Х» та ПП «Т» задоволено позов про визнання недійсними з моменту укладення договору оренди обладнання та договору оренди приміщення, з чим і погодився ВГСУ в Постанові від 16.12.2008 р., хоча знову ж таки позивач стороною договору не був, а був тільки акціонером. Навпаки, в Постанові ВГСУ від 25.03.2008 р. у справі № 24/865, де акціонер – позивач заперечував проти виведення коштів ЗАТ шляхом укладання угод за явно завищеними цінами, ВГСУ зазначив, що оскільки позивач не є стороною оспорюваних договорів, укладених між ТОВ «М.» та ЗАТ «К.», будь-яких прав та обов'язків позивача ці договори не породжують, а з матеріалів справи не вбачається порушень відповідачами у даній справі прав та законних інтересів позивача, тому в позові відмовлено (див. також [12]);

в) в справі про банкрутство № 440/26-2005 суд першої інстанції визнав боржника банкрутом і відкрив ліквідаційну процедуру тільки з огляду на клопотання комітету кредиторів, незважаючи на відсутність доказів неоплатності боржника та наявність заяви про санацію. Постановою апеляційного суду ця Постанова суду першої інстанції була скасована. Постановою від 28.01.2009 р. скасована остання Постанова, при цьому ВГСУ повністю відмовився від своїх попередніх позицій, викладених в інших судових рішеннях, а також в Рекомендаціях Президії ВГСУ від 04.06.2004 р. № 04-5/1193 «Про деякі питання практики застосування Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом»» (далі – Рекомендації). Порівняння правових позицій ВГСУ до і в процесі розгляду справи № 440/26-2005 наведено в таблиці [20, с. 124]:

№ п/п	Правова позиція до розгляду справи	Правова позиція в процесі розгляду справи
1.	Санатор набуває статусу учасника провадження у справі про банкрутство після подачі заяви (абзац 3 п. 10.8 Рекомендацій)	Санатор набуває статусу учасника провадження у справі про банкрутство після відкриття процедури санації
2.	Для відкриття ліквідаційної процедури недостатньо клопотання комітету кредиторів, необхідні докази неоплатності (Постанови ВГСУ від 26.01.05р., 09.03.2005р., 31.08.05р.)	Для відкриття ліквідаційної процедури клопотання комітету кредиторів достатньо, докази неоплатності необов'язкові
3.	При подачі заяви про банкрутство Боржником подача плану санації обов'язкова (п. 4.6 Рекомендацій)	При подачі заяви про банкрутство Боржником подача плану санації необов'язкова, а ліквідаційна процедура призначається незалежно від фінансового стану Боржника

Можна навести і інші приклади. Такі розбіжності у правозастосуванні не можуть вважатися позитивними. Для уникнення таких розбіжностей

тей пропонується: ввести в процесуальні кодекси вимогу застосування в судовій практиці не тільки рішень ЄСПЛ, а й рішень ВСУ та вищих спеціалізованих судів; покласти обов'язок забезпечення однакового застосування законодавства не тільки на ВСУ, а й на суди всіх ланок; встановити, що у випадку коли сторона судового процесу посилається на судову практику, а суд її не враховує, останній зобов'язаний обґрунтувати таке незастосування; відмова ВСУ у відкритті касаційного провадження (перегляді за винятковими обставинами) обов'язково повинна бути мотивованою.

6. Висновки. З урахуванням власної судової практики запропоновані напрями удосконалення процесуальних кодексів, спрямовані на покращення національного судочинства і наближення його до європейських стандартів.

7. Перспективи подальших наукових розвідок у даному напрямку. Повинні розроблятися критерії навмисного порушення суддями законодавства при здійсненні судочинства, що підвищить їх відповідальність.

Література:

1. Рабінович П.М. Рішення європейського суду з прав людини як «праволюдніні» стандарти. – В зб.: Вибрані рішення Європейського суду з прав людини (1993–200 2рр.). Праці Львівської лабораторії прав людини і громадянина Науково-дослідного інституту державного будівництва та місцевого самоврядування Академії правових наук України. Серія П. Коментарі прав і законодавства. Вип. 3. / Редкол.: П.М. Рабінович та ін. – Харків: Консум, 2003. – С. 9–30.
2. Туманов В.А. Европейский суд по правам человека. Очерк организации и деятельности. – М.: Норма, 2001.
3. Шевчук С. Судовий захист прав людини: Практика Європейського суду з прав людини у контексті західної правової традиції. – К.: Реферат, 2006. – 848 с.
4. Павлюк В.П. Застосування судами України Конвенції про захист прав людини і основних свобод. – Київ, 2004.
5. Radbruch G. Gesetzliches Unrecht und beresetzliches Recht (1946) // Rechtsphilosophie, Heidelberg, 1983. – P. 352.
6. Дженіс М., Кей Р., Бредлі Е. Європейське право у галузі прав людини: джерела і практика застосування. Пер. з англ. – К.: АртЕк, 1997. – 624 с.
7. Opinion on the implementation of the judgements of the European Court of Human Rights adopted by the Venice Commission at its 53 Plenary Session (Venice, 13–14 December 2002), § 90.
8. Лутковська В. Застосування судами України при здійсненні правосуддя ст. 6 Конвенції про захист прав і основних свобод людини. – Право України. – 2004. – № 8. – С. 30–32.
9. Буткевич В.Г., Маляренко В.Т. Європейський суд з прав людини та українське судочинство: питання взаємодії. – Вісник Верховного Суду України. – 2004. – № 4 (44) – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/0/2287C175C7F298ECC2256E85002F2866?OpenDocument>.
10. Кухнюк Д.В. Судовий прецедент як джерело кримінально-процесуального права України: Автореф. дис. ... канд. юридичних наук. – К.: Київський національний університет імені Т. Шевченка, 2008. – 18 с.
11. Закурін М.К. Застосування конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практики європейського суду з прав людини в господарському судочинстві: практичний аспект. – Вісник господарського судочинства. – 2009. – № 3. – С. 48–57.

12. Белкін М.Л., Белкіна Ю.Л. Проблеми застосування рішень Європейського суду з прав людини як джерела права в законодавстві України та в судовій практиці. – Вісник господарського судочинства. – 2009. – № 4. – С. 111–120.
13. Белкін М.Л. Актуальні питання оскарження постанов про порушення кримінальної справи в світлі рішень Європейського суду з прав людини (на прикладі статті 212 Кримінального кодексу України). – Адвокат, 2009. – № 6 (105). – С. 4–10.
14. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Єлоєв проти України» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.yuricom.com/ua/eloev>.
15. Закурін М.К. Дискреція – дія на власний розсуд. Поняття та прояв. – Вісник господарського судочинства, 2009. – № 4. – С. 17–24.
16. Третяков Д. Застосування практики Європейського суду [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/570>.
17. Белкін М.Л., Белкіна Ю.Л. Актуальні питання апеляційного та касаційного оскарження в господарському судочинстві. – Актуальні питання цивільного та господарського права. – 2008. – № 4 (11). – С. 34–40.
18. Пошва Б.М. Судовий прецедент: проблеми запровадження в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/0/3A27628B5ABAB870C22575D0004D48E7?OpenDocument&CollapseView&RestrictToCategory=3A27628B5ABAB870C22575D0004D48E7&Count=500&>.
19. Офіційний сайт Вищого господарського суду України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.arbitr.gov.ua>.
20. Белкін М., Белкін Л. Як Вищий господарський суд України не погодився сам з собою, або генезис одного сумнівного банкрутства. – Юридичний журнал. – 2009. – № 7–8 (86). – С. 118–128.

Глуценко С.В., ВСУ

КАСАЦІЙНЕ ОСКАРЖЕННЯ У ПРАВОВИХ СИСТЕМАХ УКРАЇНИ ТА ІСПАНІЇ

Стаття посвячена сравнительно-правовому анализу кассационного производства в системах правосудия Украины и Испании. Автором обращено внимание на отдельные концептуальные проблемы кассации, а именно: законодательное регулирование; основные положения строения и функционирования судебных органов; обеспечение конституционного права на эффективную судебную защиту; правовой статус верховных судов, в частности допуск к производству, пределы и полномочия кассационного суда.

The article is devoted to comparative legal analysis of cassation proceedings in the justice system in Ukraine and Spain. Author to be of some conceptual problems of Cassation, namely: the legal regulation principle of construction and operation of the provisions of the judiciary; ensuring the constitutional right to effective judicial protection, the legal status of the supreme court, including access to guidance, boundaries and powers of the Appeal Court.

Проголошений Україною курс на інтеграцію до Європейського Співтовариства ознаменується зокрема не лише реформуванням судової системи, а й приведенням її у відповідність з міжнародними стандартами щодо форм перегляду судових рішень у касаційному порядку. Така орієнтація зумовлена тим, що жодна сучасна судова система неспроможна ефективно працювати без розвинутого інституту оскарження рішень суду, що є одним із принципів (засад) ефективного і справедливого правосуддя. Щоб зрозуміти закладені в цьому правовому феномені сутністі